

DE ACTIVITEIT

landelijk centrum voor Ontwikkelingsgericht Onderwijs
www.de-activiteit.nl

ACTIVITEITMAIL

JAARGANG 8 NR. 1

oktober 2010

De eerste Activiteitmail van dit schooljaar in uw mailbox (printen en (laten) lezen svp!)

Activiteitmail?

Ook dit jaar blijven over Ontwikkelingsgericht Onderwijs!

Activiteitmail: een actuele nieuwsbrief van De Activiteit, het landelijke centrum voor Ontwikkelingsgericht Onderwijs in Alkmaar en 's-Hertogenbosch, via de e-mail.

De Activiteit maakt werk van de invoering en verdere ontwikkeling van Ontwikkelingsgericht Onderwijs.

In april hebben wij ons overzicht van activiteiten in het schooljaar 2010-2011 gestuurd. Via de Activiteitmail informeren wij u gedurende het schooljaar (oktober, februari en mei/juni).

N.B. Het is óók mogelijk de Activiteitmail thuis te ontvangen. Stuur ons even een e-mail (info@de-activiteit.nl) met daarin de naam en het emailadres. In februari ontvangt u dan de Activiteitmail ook op het opgegeven adres.

Niko Fijma en Bea Pompert

In deze Activiteitmail:

1. Basiscursus Bovenbouw start in januari in Alkmaar
2. Nieuwe praktijkbrochures:
  - nr. 6: Werk aan de winkel
  - nr. 7: O, kom er eens kijken
3. Lampionnenboek te koop!
4. De Activiteit verzorgt lezing op KindVak 2010
5. Brochure en dvd: Evalueren met kinderen
6. Eigen toetstaken maken
7. Berichten uit uw regio

1. Basiscursus bovenbouw start in januari in Alkmaar

Onder leiding van Bea Pompert start op 13 januari de basiscursus bovenbouw op onze locatie in Alkmaar. U kunt zich nog hiervoor inschrijven!!

Hieronder de informatie op een rij.

Basiscursus Ontwikkelingsgericht Onderwijs in de bovenbouw

Een cursus van 8 bijeenkomsten van 2,5 uren

Voor:

leerkrachten van de groepen 5 t/m 8

Kern:

Werken vanuit Ontwikkelingsgerichte principes, betekent vooral leren ontwerpen van interessante, vakoverstijgende onderzoeksactiviteiten waarin jij als leerkracht én de leerlingen van je groep hun 'ei kwijt kunnen'. Wie nieuwsgierig onderzoekt en zelf zin kan geven aan kennis en vaardigheden leert meer én beter. De rol van de leerkracht is delicaat. Je stuurt, onderhandelt, coacht en instrueert zonder het leerproces uit de handen van leerlingen te nemen. In deze cursus wordt helder hoe je dat vorm geeft.

Tussen de bijeenkomsten lees je in het boek Thema's en Taal (Pompert, 2004, Van Gorcum Assen) en bovenbouwartikelen uit ZONE. Uiteraard oefen je in je eigen praktijk en ervaar je wat OGO voor jouw professionele ontwikkeling betekent.

Opbouw van de cursus:

1. De basis van OGO in de bovenbouw
2. Onderzoeksactiviteiten ontwerpen
3. Thematiseren en de rol van de leerkracht
4. Vragen van leerlingen in het proces
5. Om welke doelen gaat het in je thema
6. Plannen in je logboek
7. Wat observeer en registreer je
8. Resultaten in beeld brengen

Kosten:

€ 655,- (inclusief cursusmap, boek 'Thema's en taal', 'Horeb 2. Het Activiteitenboek' en fotosetje OGO)

Locatie Alkmaar (tijd: donderdagavonden 19.00 – 21.30 uur):

Donderdag 13 januari 2011

Donderdag 27 januari 2011

Donderdag 10 februari 2011

Donderdag 10 maart 2011

De data van de overige vier bijeenkomsten worden in onderling overleg vastgesteld.

Docent: Bea Pompert

2. Nieuwe praktijkbrochures

Onlangs zijn er twee nieuwe praktijkbrochures verschenen. Het gaat om praktijkbrochure:

- nr. 6: Werk aan de winkel
- nr. 7: O, kom er eens kijken

Praktijkbrochure 6 'Werk aan de winkel'

De brochure gaat over de winkels van de leerlingen van OBS Julianaschool te Schagen. De Julianaschool heeft twee locaties en in iedere locatie is een winkel. De hoofdlocatie heeft een wereldwinkel '3&8', waarvoor groep 8 verantwoordelijk voor is. De locatie Groeneweg heeft een boekwinkel, die is opgestart en wordt geleid

door groep 7-8.

De winkels zijn niet zomaar een kortdurend project. De wereldwinkel bestaat al 14 jaar! De boekwinkel bestaat nu 3 jaar. Het 'werken aan de winkels' betekent dat er veel activiteiten de klas inkomen die voor de leerlingen ertoe doen en waaraan zij graag willen deelnemen. De leerkrachten koppelen hieraan hun brede en specifieke doelen. Opbrengstgericht in meerdere opzichten dus!

In de brochure, die voor een groot deel uit teksten van de kinderen zelf bestaat, leest u allereerst over de geschiedenis van beide winkels. Daarna volgt het hoofdstuk 'startende ondernemers' waarin u leest hoe het runnen van de winkels wordt verbonden aan de kwaliteiten van de leerlingen. In het hoofdstuk dat daarop volgt, getiteld 'Ieder vindt zijn plek' komen vooral de leerlingen aan het woord. Zij vertellen over hun ervaringen. Ieder jaar wordt de winkel opnieuw geopend. Hoe dat gaat komt in het volgende hoofdstuk aan de orde. In het slothoofdstuk 'Betekenisvolle activiteiten met dubbele winst' gaat het over de opbrengst van de winkels. Leerlingen 'groeien' er enorm van!

De brochure is gemaakt onder redactie van Marjolein ten Cate en Neomi Vermeulen, de leerkrachten van de beide groepen.

De brochure kost 13 euro (exclusief verzendkosten) en is te bestellen via info@de-activiteit.nl. U ontvangt dan de brochure met de factuur.

Inspirerende praktijkverhalen in de periode november-december

Praktijkbrochure 7 'O, kom er eens kijken' met inspirerende praktijkverhalen uit onderbouw en bovenbouw

De maanden november en december kennen we als de maanden met de traditionele feesten zoals Sint Maarten, Sinterklaas en Kerstmis. Leerkrachten willen en kunnen daar niet omheen. Zij hebben dan ook soms het gevoel dat ze 'worden geleefd' in die periode en dat het lastig is om aan goed onderwijs toe te komen. Daarom bracht De Activiteit in 2004 de praktijkbrochure 'Wie zoet is krijgt lekkers' uit. Het was de allereerste praktijkbrochure in deze serie. De brochure is al enige tijd uitverkocht en ook niet meer verkrijgbaar. De vier praktijkverhalen voorzagen blijkbaar in een behoefte. In die praktijkverhalen ging het er vooral om te laten zien dat de leerkracht ook in deze maanden goed in staat is te

thematiseren en doelgericht te werken. Deze praktijkbrochure bouwt daarop voort. Bijdragen aan betekenisvol onderwijs in november en december dus.

Wat kom je als lezer tegen in deze praktijkbrochure? In het eerste deel staat het thematiseren centraal.

In paragraaf 1.1 staan enkele voorbeelden van activiteitenoverzichten uit themaplanningen: Sint in groep 1/2, de bakkerij in groep 3, de snoepwinkel in groep 3/4 en de cadeauwinkel in groep 5/6.

In paragraaf 1.2 een korte beschrijving van het thema ‘Paniek in het paleis’ in groep 3. Hierin wordt duidelijk hoe een verhaalstructuur het thematiseren vormgeeft. De leerkracht ondersteunt haar leerlingen bij het invullen van de activiteiten en het thema door middels brieven een spannend verhaal te maken.

In paragraaf 1.3 twee voorbeelden van mogelijke overkoepelende thema’s in groep 3 met daarbij te gebruiken verhalen.

In paragraaf 1.4 een fotocollage van de Prins Bernhardschool in Ermelo. In 2009 organiseerden de bovenbouwgroepen mede het Sinterklaasfeest.

In het tweede deel beschrijven we enkele interessante activiteiten.

In paragraaf 2.1 twee verhalen over het maken van boeken in deze periode. Allereerst het verhaal van groep 7/8 van de Julianaschool, locatie Groeneweg, in Schagen. Zij hebben een lampionnenboek gemaakt. Het is een mooi boek geworden en de leerkracht geeft aan wat de leerlingen hiervan hebben geleerd. Het tweede verhaal gaat over het maken van een prentenboek in een groep 3/4 van de Tuindorpschool in Den Helder. De kinderen zijn ‘vol’ van Sinterklaas en als juf voorstelt een digitaal prentenboek over Sinterklaas te gaan maken reageren ze heel enthousiast. In dit verhaal is te lezen hoe de juf en de klas dit aanpakken.

In paragraaf 2.2 een beschrijving van groep 8 van De Klim-op in Purmerend. De leerlingen gaan spellen maken voor de leerlingen uit de lagere groepen.

Tenslotte in paragraaf 2.3 twee bijdragen rond woordenschatactiviteiten in de kleuterbouw. De eerste bijdrage laat zien hoe op een betekenisvolle wijze de opbrengsten in beeld kunnen worden gebracht. De tweede bijdrage laat zien welke woordenschat verbonden kan worden aan een ‘eenvoudige’ activiteit als het inpakken van cadeautjes.

De brochure kost € 12,- (exclusief verzendkosten) en is te bestellen via een e-mail naar info@de-activiteit.nl (vermeld duidelijk naam en adres). U ontvangt dan de brochure met een factuur.

3. Lampionnenboek te koop!

Groep 7-8 van de Julianaschool, locatie Groeneweg, in Schagen runt al enkele jaren een boekwinkel. De leerlingen maken daarvoor soms zelf boeken. Zo maakten zij voor de baby van de juf een prentenboek. En dit jaar is 'Mijn mooiste lampion' door hen gemaakt.

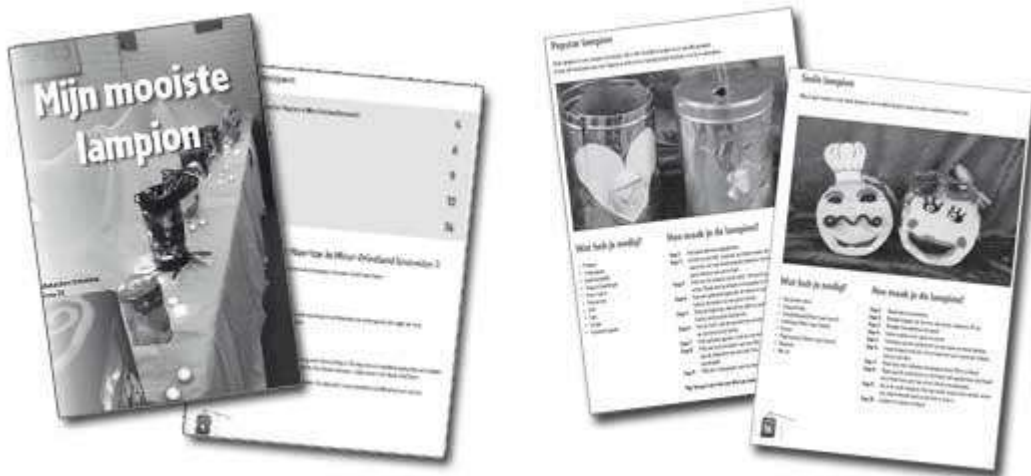
Hieronder leest u wat de kinderen er zelf over vertellen.

‘Mijn mooiste lampion’

Vorig jaar hebben wij (groep 7/8 van de Julianaschool Groeneweg in Schagen) een paar mooie boeken gemaakt. Eerst hebben we een prentenboek gemaakt.

Die is heel mooi geworden. We hadden honderd boeken, maar die zijn allemaal al verkocht. Daarna hebben we een boek gemaakt over lampionnen voor 11 november. We doen dit omdat we een winkel hebben in de klas. Het is een winkel waar we tweedehands boeken en eigengemaakte boeken verkopen. Hij heet De Boekenhoek. Eind november gaan we weer open.

Het boek dat we gemaakt hebben over lampionnen is heel mooi geworden. We hebben het gemaakt voor 11 november. Er staat van alles in. We hebben het verhaal van Sint Maarten erin gezet en ook Sint Maarten liedjes. We hebben ook nog iets uitgezocht over de geschiedenis van Sint Maarten in West Friesland. We hebben in de klas veertien verschillende lampions gemaakt. Voor elke lampion hebben we een werkbeschrijving gemaakt. Zo kun je precies lezen hoe je de lampion moet maken. Ook hebben we van elke lampion een foto gemaakt.

We hebben heel veel geleerd tijdens het maken van het boek. We zijn eerst naar boekhandel Plukker geweest om te kijken hoe het er in een boekhandel uitziet. We hebben werkbeschrijvingen gelezen om erachter te komen hoe die in elkaar zitten. We hebben zelf lampionnen uitgezocht om te maken. Hierbij hebben we zelf werkbeschrijvingen moeten maken. Dat was moeilijk, maar nu weten we wel hoe dat moet. We hebben ook veel geleerd over de geschiedenis van de boekdrukkunst. Toen we de inhoud van het boek klaar hadden

hebben we nagedacht over de vormgeving. Daarvoor hebben we Tina Brouwer in de klas gehad. Zij heeft een eigen vormgevingsbureau en kon ons alles leren over vormgeving. We hebben ook zelf een titel bedacht. Iedereen had een titel bedacht. Samen hebben we gekozen voor de beste titel. Het boek heet: 'Mijn mooiste lampion'

Het boek is gedrukt in een echte drukkerij, bij Michel Welgraven in Limmen. Dit konden we doen doordat Niko van De Activiteit ons geholpen heeft. We hebben honderd boeken besteld en nu moeten we ze verkopen. Dat doen we straks in de winkel, maar ze zijn nu ook al te koop bij ons. Dat doen we omdat de winkel waarschijnlijk pas na 11 november weer opengaat.

Wij zijn supertrots op dit mooie boek! Eigenlijk zou elke school een paar van deze boeken moeten hebben. Ze zijn ook heel handig voor 11 november, want er staan leuke ideeën in voor het maken van lampionnen.

Je kunt het boek bestellen door een mailtje te sturen naar: groeneweg78@hotmail.com

Als je daar je naam en adres in zet en hoeveel boeken je wilt, dan sturen we ze op met een rekening.

Je kunt ook bellen of langskomen onder schooltijd op locatie Groeneweg (0224 213286)

4. De Activiteit verzorgt lezing op KindVak 2010

Onze collega Janneke Hagenaar is gevraagd een lezing te houden op de KindVak 2010 op vrijdag 5 november in 's-Hertogenbosch.

Janneke houdt zich binnen De Activiteit onder andere bezig met de implementatie van het werkplan Startblokken van Basisontwikkeling en heeft daarmee ervaring in de kinderopvang. Zij is ook betrokken bij het invoeren van Ontwikkelingsgericht werken op een groene BSO

De KindVak is dé vakbeurs voor professionals in de kinderopvang, buitenschoolse opvang en brede school. De Kindvak wordt gehouden van 4-6 november in de Brabanthallen in 's-Hertogenbosch. Zie ook www.kindvak.nl

Op de beurs is er naast het bezoeken van stands ook de mogelijkheid om een lezing te volgen binnen de zogenaamde KindVak Academie.

Janneke houdt haar lezing dus op vrijdag 5 november om 15.00 uur in de Boschzaal. De titel van haar lezing is 'Nooit te klein voor een goed gesprek'. De lezing richt zich op pedagogische medewerkers die met 0-4 jarigen werken.

Kernpunten en inhoud van de lezing:

- Kinderen willen meedoen, ook in een goed gesprek. Daar ben je nooit te klein voor!
- Echte gesprekken zijn belangrijk, ze zijn zelfs zo belangrijk dat zonder goede gesprekken je werk in de groep tekort schiet
- In een gesprek doe je veel meer
- Gesprekken vormen namelijk het cement tussen de verschillende activiteiten in de groep En zijn tegelijk het fundament waarop het verhaal van de groep stevig komt te staan
- Praten met elkaar, overleggen, je stem laten horen, ideeën uitwisselen, oplossingen opperen. En samen in woorden verder zoeken naar nieuwe betekenissen, daarover gaat het

- Gesprekken komen we tegen bij alle activiteiten in de groep. Ze verbinden én geven plezier!
- In alle activiteiten en gesprekken gaat het om het opbouwen gezamenlijke betekenisverlening; daarvoor heb je elkaars gedachten hard nodig. Oren, ogen open, je doet helemaal mee!
- Een goed gesprek gaat ergens over, je aanbod in de groep is belangrijk, valt er wat te beleven?· Tijdens gesprekken leren kinderen niet alleen veel over allerlei onderwerpen, ze leren ook taal als communicatiemiddel en als denkinstrument te gebruiken
- In een écht gesprek is er groei en ontwikkeling mogelijk voor álle deelnemers
- Gesprekken worden in diverse groepssamenstellingen en op verschillende plaatsen gevoerd

Korte inhoud lezing:

“Wij zijn van de brandweer, we blussen elke brand ....” De kinderen zingen en Juf Carolien trekt de bolderkar. Juf Angela heeft een wandelwagen en vier peuters lopen hand in hand. Ze zijn op weg naar de brandweerkazerne. Bij de kazerne stopt Carolien. Ze denkt hardop “Kijk nou, ik zie achter die deur een brandweerauto, hoe kom ik daar naar binnen? De interesse van de kinderen is gewekt. “Om de hoek, de deur” zegt Yuri. “Die die..” zegt Jara. Jonge kinderen komen aan het woord, dat gaat niet vanzelf. Goed luisteren en spreken begint bij gezamenlijke aandacht voor interessante objecten en gebeurtenissen. Eerst samen kijken, dan samen handelen en praten. De volwassenen doen mee, verwoorden de handelingen en objecten. Ze lokken interactie uit en bouwen daarop verder. Gesprekken met kinderen zorgen ervoor dat de taal- denkontwikkeling impulsen krijgt en sociale vaardigheden, zoals luisteren naar elkaar, kansen krijgen.

5. Brochure en dvd: Evalueren met kinderen

Volgende maand verschijnt er een nieuwe publicatie (brochure met bijbehorende dvd) over evalueren met kinderen.

Evalueren met kinderen is een hele uitdaging. Makkelijker gezegd dan gedaan!

In Ontwikkelingsgericht Onderwijs is het een activiteit die nog volop in ontwikkeling is. Ons uitgangspunt is daarbij natuurlijk dat de leerling zelf een belangrijke deelnemer aan deze activiteit is.

Het is immers de leerling zelf die leerprocessen aangaat en daarmee stappen in de goede richting kan zetten. Zelf nadenken over hoe je vordert, zorgt voor een meer reflectieve houding. In Ontwikkelingsgericht Onderwijs wordt dit in de bovenbouw verbonden aan de onderzoeksactiviteiten. Leerlingen reflecteren met elkaar en hun leerkracht gedurende het thematiseren in de klas.

Tevens worden verbindingen gemaakt met de doelencirkel voor de bovenbouw van Bert van Oers (Van Oers, 2009) en de portfolioprocédure uit Thema's en Taal (Pompert, 2004).

Deze brochure bevat een uitwerking van het ontwikkelingsperspectief van de onderzoeksactiviteit uitgewerkt voor drie typen onderzoek: bronnenonderzoek, praktijkonderzoek en experimenteel onderzoek en is gericht op het observeren en evalueren van basiskennmerken en brede bedoelingen.

Deze uitgave is tot stand gekomen in samenwerking met leerkrachten uit het netwerk midden- en bovenbouw van De Academie voor Ontwikkelingsgericht Onderwijs én een projectgroep samengesteld uit medewerkers van de Vrije Universiteit, het Algemeen Pedagogisch Studiecentrum en De Activiteit. De eindredactie is uitgevoerd door Lorien de Koning.

6. Eigen toetstaken maken

Over evalueren gesproken. De Activiteit werkt al jaren samen met de afdeling onderwijspedagogiek van de Vrije Universiteit aan interessante alternatieven voor schoolteams, die

- echt rekening willen houden met verschillen tussen kinderen
- toetsen willen verbinden met het onderwijsaanbod in de groep
- kinderen in hun ontwikkeling niet willen vergelijken met een abstracte norm, maar met hun eigen ontwikkeling
- toetsen willen gebruiken om ontwikkeling in brede zin te bevorderen

Wat hebben we al in huis?

- Voor peuters en de groepen 1 t/m 3 een toets om narratieve competentie te meten. Het gaat hierbij om de mondelinge vaardigheden van jonge kinderen om een verhaal te vertellen.
- Voor de groepen 3 t/m 8 is deze toets er ook voor de schriftelijke vaardigheden.
- Voor de groepen 3 t/m 8 is er een leesattitude test. Deze test brengt de attitude voor lezen en boeken in beeld en is een gevalideerd instrument.
- Voor de groepen 1 t/m 4 zijn toetsen voor woordenschat ontwikkeld die passen bij de themagerichte aanpak van kernactiviteiten.

Dankzij de medewerking van veel OGO-pilotscholen zijn deze betrouwbare toetsen ontwikkeld. Momenteel werken wij hard aan de validering van de toetsen.

Nieuwsgierig naar deze toetsen?

Neem contact op met De Activiteit. Samen met u brengen wij in kaart wat voor uw school een gerichte aanpak is.

MSc. C. van der Veen of Drs. N. Fijma, De Activiteit

Uit de praktijk

De Activiteit doet samen met Villa Kakelbont van Meerwerk basisscholen in Den Helder onderzoek naar het ontwikkelen van toetstaken. Villa Kakelbont staat op het terrein van een asielzoekerscentrum en is er speciaal voor kinderen van 4 tot 14 jaar die in het AZC wonen. De school verzorgt ook de eerste opvang voor neveninstromers vanaf 6 jaar. De school doet haar uiterste best om de ontwikkeling van haar leerlingen goed in kaart te brengen. En dat valt niet mee met gestandaardiseerde toetsen die vaak ook niet te begrijpen zijn voor de kinderen. Daarom trok de school de stoute schoenen aan en startte afgelopen schooljaar met het ontwerpen van criteriumtoetsen, passend bij de kinderen en het onderwijsaanbod. De resultaten op de alternatieve woordenschattoets zijn echt fantastisch te noemen! Kinderen ontwikkelen zich gedurende 1 themaperiode van minder dan 10% thema/doelwoorden bekend naar meer dan 85% thema/doelwoorden bekend! Ook de resultaten op de alternatieve toetsen voor begrijpend lezen laten zien dat de ontwikkeling van deze kinderen niet stilstaat en dat deze wel degelijk goed in beeld te brengen is op een meer toegesneden manier.

Zie verder ons aanbod op de website www.de-activiteit.nl en dan links in de menubalk: Alternatieven voor gangbare toetsen

7. Berichten uit uw regio

Iedereen doet mee!

Studiedag Kinderopvang Langedijk

Stichting Kinderopvang Langedijk heeft gekozen voor het inzetten van Startblokken binnen al haar kinderdagverblijven.

De kinderdagverblijven zijn verspreid over drie locaties in West-Friesland. Van iedere locatie doet uit elke groep één pedagogisch medewerker mee aan de training VVE Startblokken.

Daarnaast volgt van iedere locatie een pedagogisch medewerker de training, Trainer Startblokken zodat de Stichting in de toekomst gecertificeerde trainers binnen haar eigen organisatie heeft.

Om het Startblokkengevoel met alle collega's kinderopvang te delen én om iedereen Startblokken te laten ervaren, hebben we in oktober voor alle medewerkers een studieochtend georganiseerd.

We openen de ochtend met een inleiding voor alle medewerkers. In de inleiding hebben we ingezet op de drie **B**'s .Wanneer is een activiteit **B**etekenisvol? Wat is jouw rol als **B**emiddelende pedagogisch medewerker? Hoe kunnen we inzetten op een **B**rede ontwikkeling?

Na de inleiding hebben we aan de hand van een werkopdracht in de folder Startblokken samen bekeken wat we herkenden van de inleiding en vooral waar we nieuwsgierig naar waren geworden.

De **B** van **B**etekenisvol was meteen terug te vinden in de zaal. Want iedereen raakte meteen met elkaar in gesprek over Startblokken

Na de inleiding verdeelde iedereen zich over vier verschillende workshops.

- Een betekenisvolle inrichting, *Hanneke Verkleij*
Aan de hand van vele foto's ging Hanneke in gesprek over een betekenisvolle inrichting voor alle kinderen.
- Spelen... meer dan een spelletje... *Levineke van de Meer*
Levineke zoemde - aan de hand van praktijkverhalen en beelden - samen met de pedagogisch medewerkers in op spelontwikkeling en de rol van de volwassene daarbij.
- Play around the clock, *Janneke Hagenaar*
In deze workshop liet Janneke de deelnemers ervaren dat niet de klok het ritme van de dag bepaalt, maar de échte activiteiten waarin voor alle kinderen veel te leren en ontwikkelen valt.
- Daar zit een verhaal in, *Hermien de Waard*
N.a.v. de eerste herinneringen aan verhalen uit onze kindertijd bekeken we hoe we in de huidige tijd de verhalende wereld een plaats kunnen geven in het werk binnen het Kinderdagverblijf en wat de rol van de bemiddelende pedagogisch medewerker daarbij is.

Aan het einde van de workshops gingen alle deelnemers naar huis met een zelf geplande betekenisvolle activiteit.

Tijdens mijn eerste groepsbezoek na de studiedag zag ik deze activiteiten terug in de groepen en was ik inmiddels voor alle medewerkers een bekend gezicht.

In mei komen we weer allemaal samen om onze Startblokervaringen samen te delen. De deelnemers van de training VVE Startblokken geven dan een presentatie over hun ervaringen met het inzetten van Startblokken in de praktijk.

Hermien de Waard

Oktober 2010